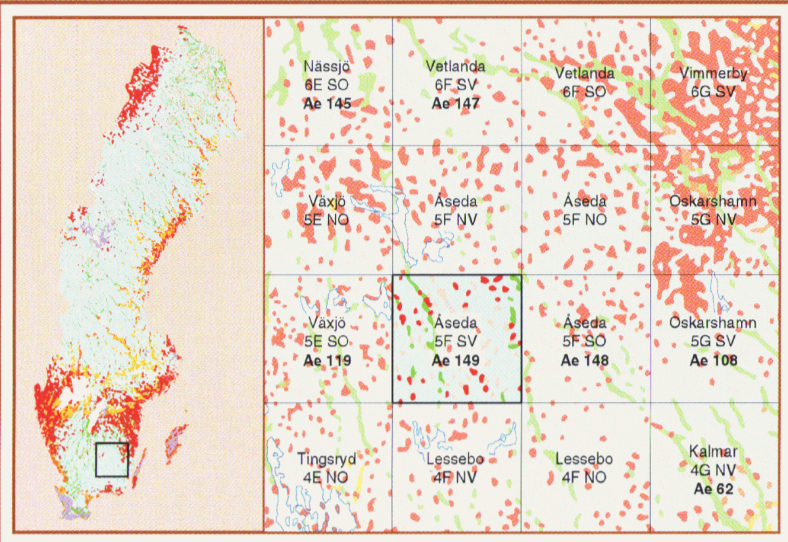

Jordartskartan

5F Åseda SV

Map of the Quaternary Deposits

Skaala 1:50 000

2001

KORTFATTAD BESKRIVNING AV JORDARTERNA

I det följande ges en mycket kortfattad beskrivning till jordartskartan 5F Åseda SV. En mera omfattande beskrivning av jordarterna utges separat.

JORDARTER SOM BILDATS AV LANDISEN ELLER DESS SMÅLTVATTEN (GLACIALA AVLAGRINGAR)

Större delen av de jordarter som idag täcker berggrunden bildades i slutet av den senaste istiden. Jordarterna bildades vid landens randen och i det smaltvatten som frigjordes då isen smälte för ca 14 000 år sedan.

Morän
Landisen tog upp och bearbetade lossbrutna delar av berggrunden och äldre jordlager. I samband med isens avsmältning avsattes material som en osorterad jordart, s.k. morän (lokalt ofta kallad "jätter" eller "pinno"). Morän avsattes dels under isen, dels i isens uppspruckna randzon. Moräns olika ytformer inom området har sammanfattats i specialkartan 3.
Den normala moränen inom kartområdet domineras av sand och har en växande halt av grus, sten och block (sandig morän). Dock finns inom området relativt stora arealer med morän som har en grovre sammansättning, grusig morän. Den senare domineras av grus och sand och har ofta en hög stenhalt. Denna grova morän förekommer oftast i anslutning till de stråk med isävsediment som korsar området, och då vanligtvis tillsammans med storblockig och blockrik morän. Finkornig, sandig-siltig morän förekommer mycket sparsamt inom kartområdet. Lokalt förekommer likligt med sand- och grusskikt i moränen. Framför allt gäller detta områden med småkuperad morän. Blockfattig morän förekommer framför allt inom områden med plana moränrygg.

Isävsavlagringar
Vid landens avsmältning bildades stora mängder smältvatten. Vattnet samlades i tunnlar och sprickor i isen och sökte sig mot stranden. Material som fanns i isen, alltifrån block till små lerpartiklar, transporterades och sorterades i vattnet. Isävsavlagringar bildades när block, sten, grus och sand avsattes i isens håligheter eller framför stranden.
Inom kartområdet har isävsedimenten relativt liten utbredning. Genom kartområdet kan man dock följa ett större stråk med isävsediment (Dädesjöåsen) och flera mindre. Isävsedimenten bildar nullstensåsar omväxlande med mera utbredda områden med grus och sand. Spridda, mindre isävsavlagringar finns framför allt i den nordöstra delen av kartområdet.

Glacials finkorniga sediment
De minsta partiklarna som transporterades av isens smältvatten sedimenterade i lugnt vatten. Vanligen skedde detta på större avstånd från stranden. Inom kartområdet har finkorniga sediment, sand-bändad silt, endast påträffats inom mycket små områden i trakten av Eke (4a).

JORDARTER SOM BILDATS EFTER LANDISENS AVSMÄLTNING (POSTGLACIALA AVLAGRINGAR)

Efter det att landisen smält har sediment avsatts i sjöar och uddade bäckar och åar. Torv och gytta har bildats i f.d. sjöar och sankmarker genom att rester av döda organismer, främst växter, har ansamlats. Sand och silt har avlagrats genom svalning eller av strömmande vatten.

Sjösediment

Sand avsattes som strand- och bottensediment i postglaciala sjöar. Sedimenten ligger idag i markytan inom mycket begränsade områden, vanligen i anslutning till sjöar som under sen tid har torrlagts eller sänkts. I en del sjöar avsattes gytta på djupare vatten. Ytligt liggande gytta förekommer också främst i anslutning till dessa förvarande sjöar.

Svämmediment

Dessa sediment bildar plana och ofta periodvis översvämmade lågområden utmed dagens åar och bäckar. Svämmedimentens sammansättning varierar från sand till lera. Svämmedimenten kan innehålla en växande mängd organiskt material. Väster om Lännebyrjesjön har påträffats små förekomster av oren kiselgur, som är ett gravitt och talkartat sediment huvudsakligen uppbyggt av kiselalger.

Torv

Torvmarkerna bildades, och bildas långsamt fortfarande, genom att tidigare sjöar helt eller delvis fylts med organiskt material och växt igen. Torvmarker har också bildats genom att fastmark försumpats och täckts av fuktstetskrävande vegetation. En del av torvmarkerna utgörs av högröset, vilka dock i de flesta fall är påverkade och delvis förstörda av torvbränt, utdikning m.m.

Blockjord

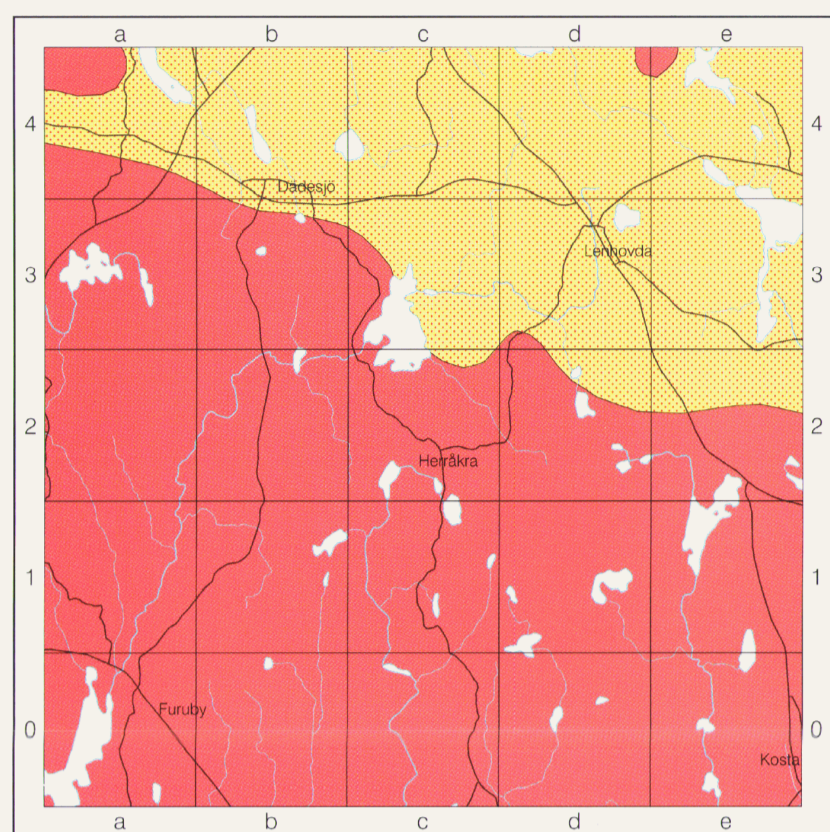
Blockjord, både som större ytor och som mindre blocksänkor, förekommer allmänt inom kartområdet, främst i anslutning till blockrik och storblockig morän. Övergångsformer mellan frispölad blockjord, större blocksänkor och rösborg förekommer också.

JORDARTSANALYSER

I samband med kartläggningen har tagits prover av olika jordarter. Ett flertal analyser har gjorts på provena. Bl.a. har korntorleksammansättning, basmineralindex och pH bestämts. Analysresultaten presenteras i den separata beskrivningen.

1. BERGRUND BEDROCK

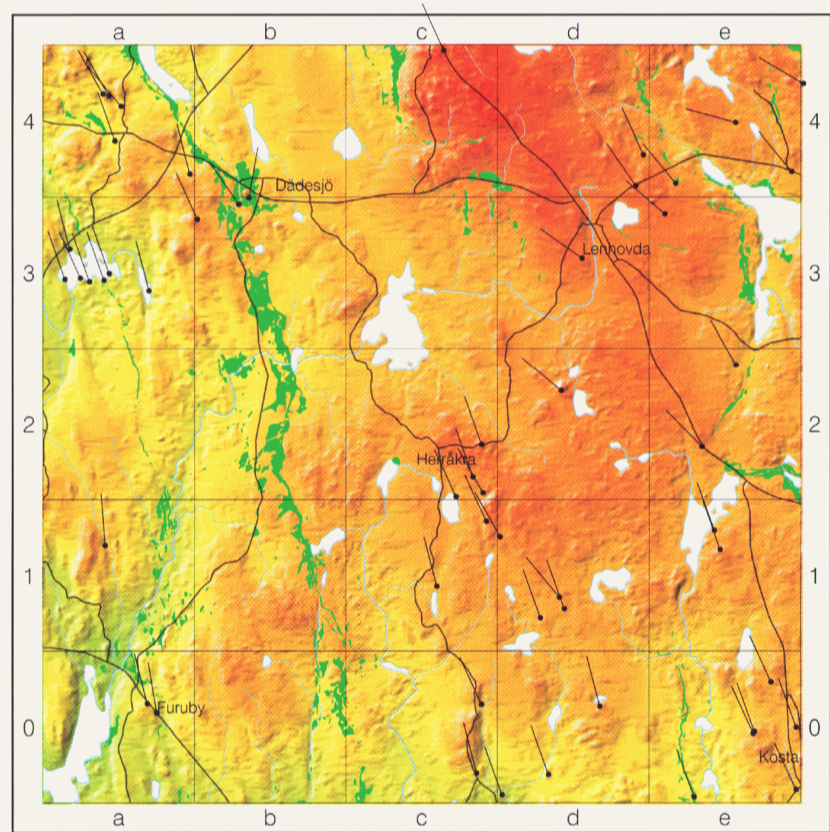
Berggrunden inom kartområdet består till allra största delen av olika varianter av yngre graniter, Smålandsgranit. Den vanligaste granitypen, Växgranit, är oftast röd, mycket homogen och grov- eller medelkornig. Framför allt i anslutning till vulkaniterna kan graniten dock vara fin- eller medelkornig. Sur vulkanit, s.k. Smålandsporfyri, förekommer framför allt i ett brett bälte diagonalt över norra delen av kartområdet. Bergarten är röd, rödbrun eller gråskig och mycket finkornig. Smålandsporfyri innehåller ofta strökm av kvarts eller fältspat.
Berggrundskartan är ett utsnitt ur Nationalatlasen, Berg och Jord.

Smålandsgranit
Sura vulkaniska bergarter (Smålandsporfyri)

2. TOPOGRAFI, RÄFFLOR OCH ISÄLSAVLAGNINGAR TOPOGRAPHY, GLACIAL STRIAE, AND GLACIOFLUVIAL DEPOSITS

Kartan visar en topografisk skuggning och färgkodning av området, där rött representerar högre områden och grönt lägre. Den topografiska modellen baseras på Lantmäteriets digitala 50-m höjddatabas.
Räfflor bildades då landisen långsamt rörde sig över området. Block och stenar som fanns i isen under det repade berget. Under isen forades också s.k. drumliner. Dessa är höjder utsträckta i isens rörelseriktning, se specialkartan 3, och består helt eller delvis av lösa jordlager. Räfflor och drumlinernas orientering visar att isen i nedslutnings riktning rörde sig över området i stort sett från nordväst mot sydöst. I nordöstra delen var isretsen något västligare och räfflor har där riktningen 295°-320°. En lokal med räfflor i 10° har påträffats inom området.

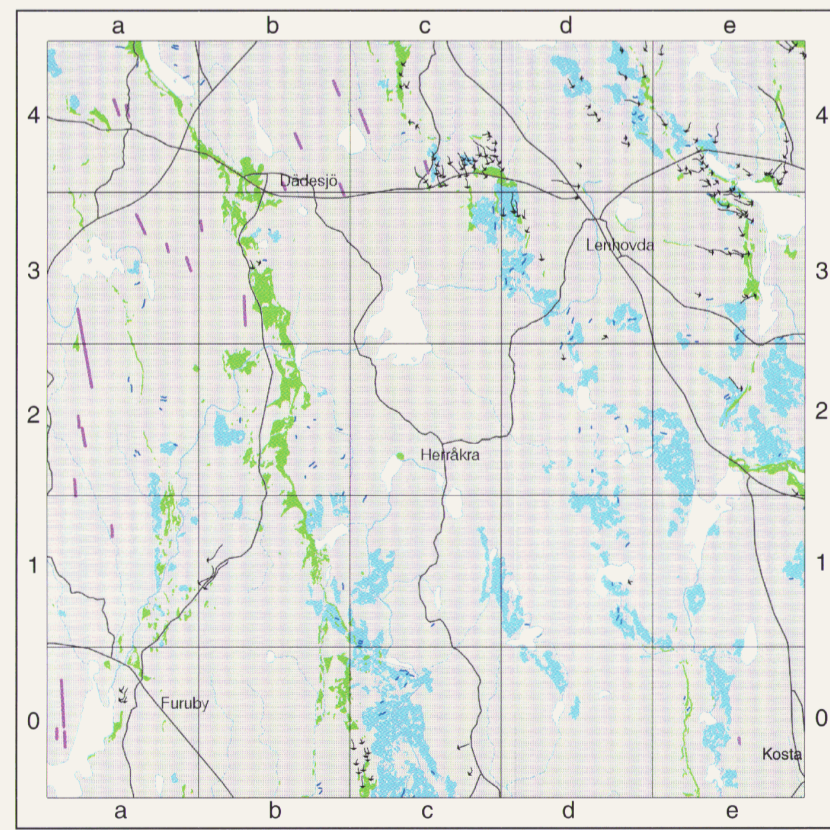

Räfflor
Glacial striae

Isävsavlagring
Glaciofluvial deposit

3. MORÄNFORMOR MORAINÉ MORPHOLOGY

I stort är moränens ytformer belagade av den underliggande berggrundens former, och moränens måttlighet är i regel högst 5-8 m. I det närmaste helt plana moränryttor förekommer endast inom begränsade områden. Under aktiv is bildades drumlinformer, d.v.s. i isretsen utsträckta moränhöjder, vilka förekommer sporadiskt framför allt i västra delen av kartområdet. Områdets största jorddjup, 31,7 m, har påträffats i den stora drumlinen väster om Ånysjön. Småkullig moränerting har ovanligt stor utbredning inom kartområdet, framför allt i den östra och sydöstra delen. Moränformerna bildades sannolikt i samband med att isens yttre delar sprack upp och isolerade partier av is, s.k. dödis, avsnöddes från den aktiva och sammanhängande inlandsisen. Inom de småkulliga områdena påträffas fleråstads också oregelbundet orienterade moränryttor.

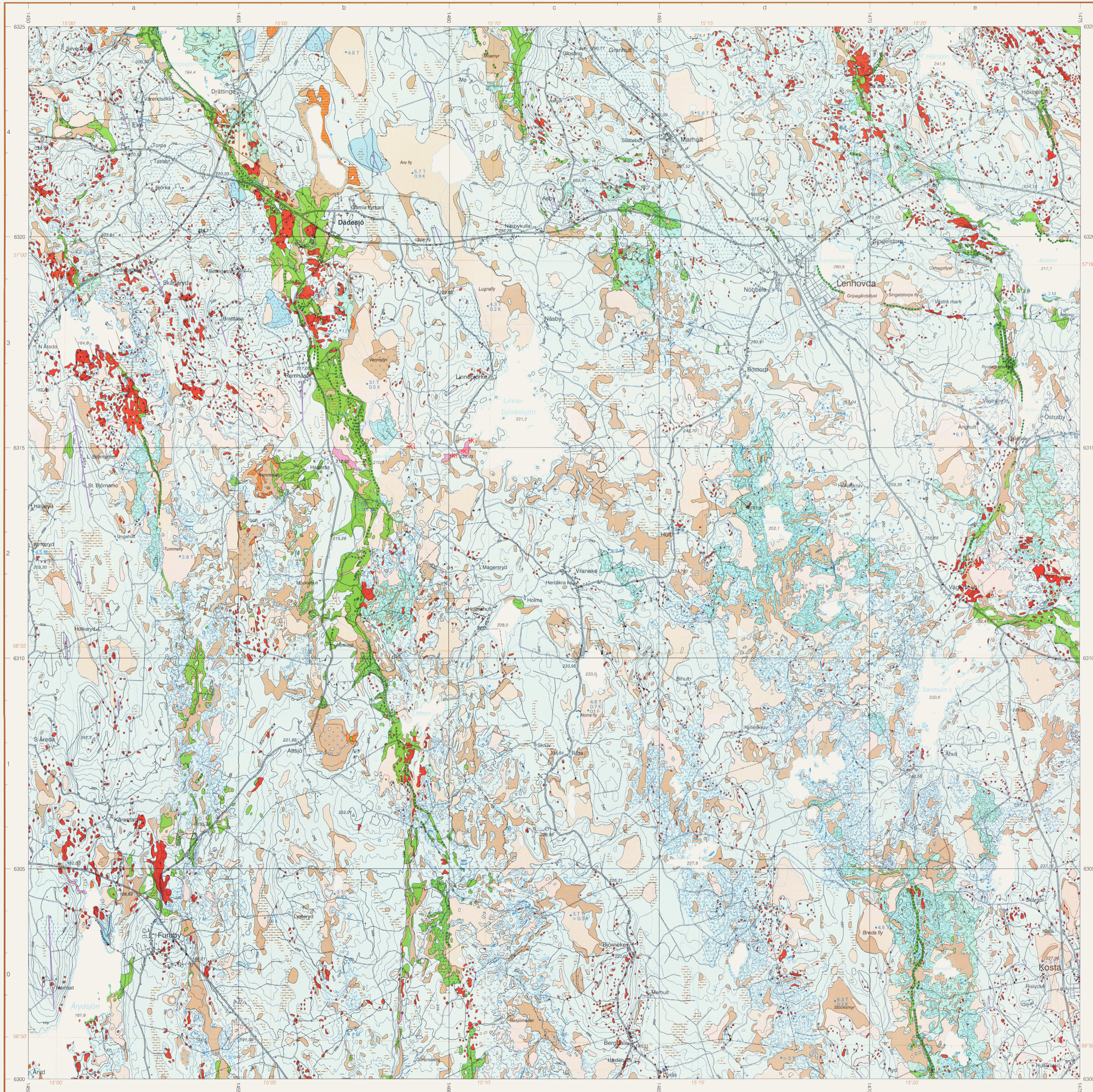

Isävsavlagring
Glaciofluvial deposits

Isävsränn
Glaciofluvial drainage channel

Moränrygg
Moraine ridge

Drumlin
Drumlin

Huvudkontor/Head Office: Box 670, Boxväst Villavägen 18, SE-751 28 UPPSALA, Sweden. Tel: +46(0) 18 17 90 00, Fax: +46(0) 18 17 92 10, E-post: sgu@sgu.se, URL: http://www.sgu.se

Filialkontor/Regional Offices: Göteborg/Göteborg: SE-412 00 GÖTEBORGS, Sweden. Tel: +46(0) 31 706 26 50, Fax: +46(0) 31 706 26 75, E-post: gbg@sgu.se

Kilnåsgatan 10, SE-223 50 LUND, Sweden. Tel: +46(0) 46 31 17 70, Fax: +46(0) 46 31 17 80, E-post: lund@sgu.se

Stugugatan 4, SE-430 70 MALÅ, Sweden. Tel: +46(0) 953 346 00, Fax: +46(0) 953 216 86, E-post: mala@sgu.se

© Sveriges Geologiska Undersökning (SGU), 2001

Mogelrande behövs från SGU för varje form av mångfaldigande eller återgivande av denna karta. Detta medeltar inte bara kopiering utan även digitalisering eller översättning till annat medium.

Skaala 1:50 000

TECKENFÖRKLARING

Jordarterna är i teckenförklaringen grupperade efter bildningssätt. De är i princip placerade så att en yngre jordartsgrupp står ovanför en äldre. Mönster utan ram, t.ex. för tunnt ytlager av torv, redovisas i kombination med jordartsbeteckning. Inom varje grupp är, utan hänsyn tagen till ålder, den mest finkorniga jordarten placerad överst och den mest grovkorniga underst. De äldsta jordarterna – moränerna – vill normalt direkt på berg. Övriga jordarter underlagras antingen av berg eller ett eller flera äldre jordlager.

- Mosse
Moss
- Kärr
Fen
- Gytta
Gytta
- Tunt ytlager av torv
Thin peat cover
- Yngre älv- och svämmediment
Young fluvial sediments
- Postglacial sand
Postglacial sand
- Silt
Silt
- Isävsediment i allmänhet
Glaciofluvial sediments, unspecified
- Isävsgrus
Glaciofluvial gravel
- Isävsavlagring med ryggform
Ridge-shaped glaciofluvial deposit
- Morän, sandig-siltig
Till silty to fine sandy
- Morän, sandig
Till sandy
- Morän, grusig
Till gravelly
- Kullig morän (dödismorfologi)
Hummocky moraine
- Moränrygg
Moraine ridge
- Drumlin
Drumlin

Moränens blockhalt i ytan The boulder frequency of the till surface

- Normalblockiga moränryttor redovisas utan mönster för blockhalt
Till surfaces with medium boulder frequency have no superimposed boulder pattern
- Blockfattig
Low boulder frequency
- Blockrik
High boulder frequency
- Storblockig
High frequency of large boulders
- Enstaka stora block
Isolated large boulders
- Hög blockfrekvens på annan jordart än morän
High boulder frequency on other deposits than till
- Blockjord
Boulder deposit
- Blocksänka
Boulder depression

Måttighetsuppgifter i meter Thickness in metres of Quaternary deposits

- 31
Peat
- 46
Kohesionsjordarter (lera, silt och gytta)
Cohesive sediments (clay, silt, and gyttja)
- 21
Friktionsjordarter (sand och grus)
Non-cohesive sediments (sand and gravel)
- 21
Morän
Till
- 2
Måttighet av ej specificerad lagerföljd
Thickness of unspecified sequence
- 21
Understruken uppgift innebär att bormingen nått berggrunden
Underlined means that the boring has reached the bedrock

Urberg
Bleblock

Tunt eller osammanhängande jordlager, huvudsakligen morän på berg
Thin or discontinuous cover of Quaternary deposits, mainly till, on the bedrock

Gruva
Mine

Kiselgur
Diatomite

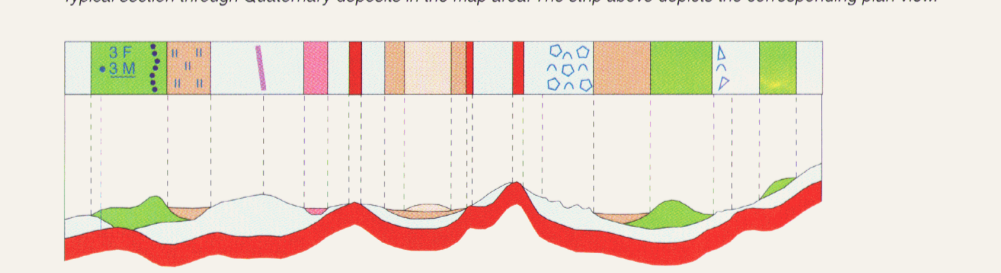
Räfflor
Glacial striae

Källa
Spring

Fyllning
Artificial fill

Grustag, dagbrott o.d.
Gravel pit, quarry etc.

Schematisk profil som visar normala jordlagerföljder inom kartområdet. Ovanför profilen visas i plan motsvarande kartbild.

Den geologiska karteringen har utförts 1991-2000 under ledning av Esko Daniel. Kartans geologiska information finns digitalt lagrad vid SGU.
Geografiska längden är räknad från Greenwich. Gauss-projektion.
Godkänt från svaretesspunkt för spridning, Lantmäteriet 1996-10-30.

Referens till kartan: Daniel, E., 2001. Jordartskartan 5F Åseda SV, skala 1:50 000. Sveriges geologiska undersökning Å 149. Helsingfors i Finland.

Referens till kartan: Daniel, E., 2001. Map of the Quaternary Deposits 5F Åseda SV, scale 1:50 000. Sveriges geologiska undersökning Å 149.

ISBN 0586-1535